

Κείμενο 1

Η λογοτεχνία ως διπλωματία: Για να μας διαβάζουν έξω

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο της Μυρένας Σερβιτζόγλου δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Τα Νέα» στις 08.09.2022.

Τον τελευταίο καιρό διεξάγεται μια δημόσια συζήτηση για τους λόγους που η ελληνική λογοτεχνία δεν ευδοκimeί στο εξωτερικό. Το φαινόμενο, διαπιστωμένο και σχεδόν αυταπόδεικτο, είναι πολυπαραγοντικό.

Είθισται η λογοτεχνική δημιουργία, ποίηση και πεζογραφία, να περιβάλλεται από την αχλύ¹ της αθωότητας και της αυθορμησίας. Κι όμως. Το λογοτεχνικό έργο απαιτεί συναίσθηση, συνείδηση, απόφαση και προσανατολισμό. Και είναι πάντοτε εργώδες.

Ο Διονύσιος Σολωμός το 1823 γράφει τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν» σε μια περίοδο έξαρσης της Ελληνικής Επανάστασης για να μην «περάσει κανενός από το μυαλό πως την ώρα που νικούν οι δικοί μας στο Μαραθώνα, εγώ κάθομαι και τραγουδώ για ένα βοσκόπουλο».

Ο Οδυσσέας Ελύτης αποφασίζει να γράψει το «Άξιον Εστί» [...]: «Καταλάβαινα ότι ήμασταν αγνοημένοι από παντού και τοποθετημένοι στην άκρη-άκρη ενός χάρτη απίθανου. Η παραμονή μου στην Ευρώπη με έκανε να βλέπω πιο καθαρά το δράμα του τόπου μας».

Ο διπλωμάτης Γιώργος Σεφέρης, όταν κερδίζει το Νόμπελ Λογοτεχνίας, ευχαριστεί τη Σουηδική Ακαδημία, γιατί θέλησε να τιμήσει την «περιορισμένη» γλώσσα του, που «αναβρύζει ανάμεσα σ' έναν λαό περιορισμένο».

Την ίδια προμελετημένη δράση, την προειλημμένη απόφαση, εντοπίζει κανείς και σε έλληνες πεζογράφους: τον Νίκο Καζαντζάκη ή τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Ο Σκιαθίτης, γράφει ο Νίκος Καρούζος, «προσπάθησε να υπάρξει, όχι να γράψει». Το αίτημα που διατυπώνεται στη λογοτεχνία τους είναι γλωσσικό, εθνικό, υπαρξιακό. [...]

Το ερώτημα που τίθεται σήμερα δεν είναι γιατί δεν μας διαβάζουν στο εξωτερικό, αλλά τι πρέπει να γίνει, ώστε να μας διαβάζουν έξω. Απαιτείται η ίδια συναίσθηση, απόφαση, ο ίδιος προσανατολισμός και το κοπιαστικό έργο που επέδειξαν οι έλληνες λογοτέχνες.

Το έλλειμμα θα μπορούσε να το θεραπεύσει μια αποτελεσματική Δημόσια Διπλωματία από το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών. Η λογοτεχνία δεν υπήρξε ποτέ απλώς λογοτεχνία. Η λογοτεχνία είναι γλώσσα, πολιτισμός, οικονομία (νέμω τα του οίκου μου), πολιτική και διπλωματία. Η ελληνική

¹ αραϊή ομίχλη.

λογοτεχνία χρειάζεται την Ευρώπη και τη Δύση, όσο ακριβώς την έχουν ανάγκη και οι ίδιες. Για τα μικρά έθνη η κουλτούρα τους είναι ζήτημα εθνικής επιβίωσης. Αλλά και vice versa,² η Ευρώπη χρειάζεται τον πολιτισμό των μικρότερων εθνών-κρατών, προκειμένου να είναι αυτό που είναι: η μεγαλύτερη πολιτιστική ποικιλομορφία στον μικρότερο δυνατό γεωγραφικό χώρο. [...]

Επικρατεί η άποψη ότι η ποίηση και η λογοτεχνία έχουν ανάγκη τη διπλωματία. Ισχύει ακριβώς το αντίθετο. Είναι η πολιτική, η διπλωματία που έχουν ανάγκη τη λογοτεχνία. Μονάχα αυτή μπορεί να βγάλει μια χώρα από τα «Εκατό Χρόνια Μοναξιάς», στα οποία είναι καταδικασμένη.

Κείμενο 2

Απόσπασμα, ελαφρώς διασκευασμένο, από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο Λουξεμβουργιανός βραβευμένος συγγραφέας Γκαστ Γκρέμπερ στην Αγγελική Δημοπούλου (αναρτήθηκε στον ιστότοπο bookpress.gr στις 14.03.2022 και ανακτήθηκε στις 08.09.2022)

Το βιβλίο σας *Η κάθε μέρα φέρνει κι άλλη* είναι πλέον διαθέσιμο στα ελληνικά. Πώς νιώθετε που μπορείτε να επικοινωνήσετε μέσω των διηγημάτων σας με το ελληνικό αναγνωστικό κοινό;

Είναι πάντα μεγάλη χαρά για έναν συγγραφέα να βλέπει τη γραφή του να ξεπερνά τα σύνορα και να διαβάζεται από ένα κοινό που δεν περίμενε να προσεγγίσει μέσα από το βιβλίο του. Υπάρχει επίσης ο ενθουσιασμός για να δούμε πώς θα γίνει δεκτό το βιβλίο και αν το νέο κοινό επηρεάζεται από τις ιστορίες.

Το βιβλίο ξεκινά με τη βεβαιότητα του τίτλου και συνεχίζει με τις αβεβαιότητες της ζωής. Αποτελείται από εννέα ιστορίες. Από πού τις εμπνευστήκατε και πώς δημιουργήσατε τους χαρακτήρες;

Είναι μια κοινοτοπία, αλλά και μια αναπόφευκτη αλήθεια, ότι η μόνη βεβαιότητα στη ζωή είναι ότι υπάρχει ένας θάνατος που θα την τελειώσει. Οι περισσότεροι άνθρωποι σήμερα καταφέρνουν να ανακόψουν αυτή τη βεβαιότητα ζώντας τη ζωή τους από μέρα σε μέρα, από έργο σε έργο. Όμως η καθημερινότητα μερικές φορές επιφυλάσσει εκπλήξεις. Το μόνο που χρειάζεται να κάνετε είναι να ακούσετε τις μικρές ιστορίες που λέγονται γύρω σας ή να διαβάσετε διάφορες ειδήσεις σε μια τοπική εφημερίδα. Ήταν τέτοιες σύντομες πληροφορίες που ζωντάνεψαν τους πρωταγωνιστές στο μυαλό μου.

Οι ήρωές σας έρχονται αντιμέτωποι με τον εαυτό τους και τη ρουτίνα τους στη σημερινή Ευρώπη.

Ποιο είναι αυτό το πλαίσιο -της σημερινής Ευρώπης- κατά τη γνώμη σας;

Η Ευρώπη είναι και ήταν πάντα ένας θησαυρός πολιτιστικής πολυμορφίας. Αυτό την κάνει μια πολύ συναρπαστική ήπειρο. Όταν σκέφτεστε την Ευρωπαϊκή Ένωση, υπήρξε αυτή η οικονομική ένωση

² αντίστροφα.

πρώτα. Θα χρειαστεί χρόνος για να εξελιχθεί σε μια ανθρωπιστική και κοινωνική ένωση. Η εκπαίδευση και ο πολιτισμός θα παίξουν σημαντικό ρόλο σε αυτό το μονοπάτι. [...]

Τι επιδιώκετε όταν γράφετε;

Όταν γράφω, λέω πρώτα στον εαυτό μου μια ιστορία. Και για μένα είναι πολύ σημαντικό οι χαρακτήρες της ιστορίας να με ενδιαφέρουν, να αναπτύξουν τη δική τους ζωή μέσα στην ιστορία, ας το πω έτσι. Αν δεν μου κεντρίσουν το ενδιαφέρον, δεν μπορώ να γράψω μια ιστορία γι' αυτά.

Κείμενο 3

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ (1901-1975)

Αμούρ-Αμούρ

Απόσπασμα από το ομώνυμο ποιητικό αφήγημα που γράφτηκε το 1939 και δημοσιεύτηκε το 1960 (Γραπτά ή Προσωπική μυθολογία (1936-1946), Εκδόσεις Άγρα, Αθήνα, 2012, σ. 9-10).

Κάποτε, προ πολλών ετών, σε μια εκδρομή που έκανα στην Ελβετία, σταμάτησα για να θαυμάσω ένα μεγάλο καταρράκτη, που κυλούσε ορμητικά επάνω από γρανιτώδεις βράχους, μέσα σε πλούσια βλάστησι. Την εποχή εκείνη, που μπορώ να την ονομάσω περίοδο εντατικών αναζητήσεων, ωθούμενος από μία εσωτερική ανάγκη σχεδόν οργανική, προσπαθούσα να βρω, με τα ποιήματα που έγραφα τότε, έναν αμεσώτερο και πληρέστερο τρόπο εκφράσεως. Το θέαμα του καταρράκτου μου εγέννησε αιφνιδίως μια ιδέα. Καθώς έβλεπα τα νερά να πέφτουν από ψηλά και να εξακολουθούν γάργαρα τον δρόμο τους, σκέφθηκα πόσον ενδιαφέρον θα ήτο, αν μπορούσα να χρησιμοποιήσω και στις σφαίρες της ποιητικής δημιουργίας, το ίδιο προτσές³ που καθιστά το κύλισμα, ή την πτώσι των υδάτων, μια τόσο πλούσια, γοητευτική και αναμφισβήτητη πραγματικότητα, αντί να περιγράψω αυτό το κύλισμα, ή κάποιο άλλο φαινόμενο ή γεγονός, ή κάποιο αίσθημα, ή μια ιδέα, επί τη βάσει σχεδίου ή τύπου, εκ των προτέρων καθωρισμένου.

Ήθελα, δηλαδή, να συμπεριλάβω στα ποιήματά μου, όλα τα στοιχεία που στην καθιερωμένη ποίησι, θεληματικά ή άθελά μας, αποκλείονται, ή μας ξεφεύγουν. Και ήθελα να τα συμπεριλάβω κατά τέτοιον τρόπο, ώστε ένα ποίημα να μην αποτελείται απλώς, από ένα ή περισσότερα υποκειμενικά ή αντικειμενικά θέματα λογικώς καθωρισμένα και αναπτυσσόμενα μόνον εντός συνειδητών ορίων, μα να αποτελείται από οποιαδήποτε στοιχεία που θα παρουσιάζοντο μέσα στην ροή του γίνεσθαί του, ανεξάρτητα από κάθε συμβατική ή τυποποιημένη αισθητική, ηθική, ή λογική κατασκευή. Εν τοιαύτη περιπτώσει, συλλογίζομαι, θα είχαμε ένα ποίημα δυναμικό και ολοκληρωτικό, ένα ποίημα αυτούσιο, ένα ποίημα γεγονός, στην θέση μιας αλληλουχίας στατικών περιγραφών ωρισμένων γεγονότων, ή συναισθημάτων περιγραφομένων διά της άλφα ή βήτα τεχνοτροπίας. [...]

³ διαδικασία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα του (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει η συγγραφέας απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 η αρθρογράφος επικαλείται τις αυθεντίες του Διονυσίου Σολωμού, του Οδυσσέα Ελύτη και του Γιώργου Σεφέρη. Να αξιολογήσεις την αποτελεσματικότητα αυτής της επιλογής.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

«Είναι πάντα μεγάλη χαρά για έναν συγγραφέα να βλέπει τη γραφή του να ξεπερνά τα σύνορα και να διαβάζεται από ένα κοινό που δεν περίμενε να προσεγγίσει μέσα από το βιβλίο του.» Να εντοπίσεις δύο παραδείγματα ποιητικής/μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και να τα μετασχηματίσεις έτσι, ώστε η γλώσσα να λειτουργεί αναφορικά-κυριολεκτικά, χωρίς όμως να αλλοιώνεται το νόημα (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις το θέμα που, κατά τη γνώμη σου, πραγματεύεται το Κείμενο 3, στηρίζοντας την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωσή του; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15